

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Udrag fra Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 366. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm03-shoot-idm140319425009376/facsimile.pdf> (tilgået 02. december 2021)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

Skomageren vmtælligt at være / at hand kunde gaa tilbage til Jerusalem /
 havde ikke nogen tid været der i Staden / ey heller seet hans Hustru eller
 Børn siden den tid / men haffuer wfortøfladt begynt at igiennem reyse til frem-
 met Land efter det andet / som en arm og bedrøffuit Pilgrim. Oc der hand
 en gang efter mange Aar vaare forløbne / vilde igien hjem Reysa til Jerusa-
 lem / fandt hand det slet Øde / oc Jammerlig forstøret at være / saa hand
 ikke kunde see der samme steds / en Steen paa den anden / ey heller nogen-
 kunde kunde kiende / huus [?: hvad] der tilforn Hærligt oc kosteligt forhaande
 hadde været / huad nu den Almechtigste Gud med hannom vdi sinde hadde /
 at hand hannem saaledis i denne Elendige Verden maatte omuandre / oc saa
 Elendige sig lode beskue / kunde hand ikke anderledes tæncke / end maa vel
 skee / at Gud vilde haffue hannem indtil den yderste dag til it Leffuendis
 Vidnisbyrd mod Jøderne. Paa det de Wtroendis oc Wgudelige / skulle Christi
 Død oc Pine ihukomme / oc hannem til plicet oc bod igjen omuende. For haans
 Person / saa oc ynskede hand gierne / at den Almechtigste Gud i Himmelen /
 hannem aff denne Elendige Verden oc Jammersdal vilde heden kalde". —

[Nærmere Oplysninger om Sagnet om den evige Jøde finder man lettest
 hos Kr. Nyrop: Fortids Sagn og Sange. II. Den evige Jøde. 1907,
 hvor den danske Folkebog er fuldstændig optrykt. Af ældre Litteratur kan
 anføres: J. G. Th. Grisse: Der Tannhäuser und Ewige Jude. 2te Auf. 1861,
 af nyere: L. Neuhaur: Die Sage vom ewigen Juden. 1884.] —

Om mulige litterære Forbilleder for sin „Ahasverus" skrev P.-M.¹², 1875
 til Georg Brandes (Det nittende Aarhundrede 1875/76, Side 472-73): „Det
 hedder i Deres Skrift S. 510 [?: Brandes' Værk: Hovedstrømninger i det 19de
 Aarhundredes Litteratur, Naturalismen i England = Brandes' Saml. Skrifter
 V 575]: »Han [?: Byron] gav da Hunt Domsvisionen og „Himmel og Jord",
 det skønne Verdens-Undergangsdigt, som i vor Litteratur har fremkaldt Palu-
 dan-Müllers Ahasverus». — Her maa jeg protestere. At jeg nogensinde har
 læst »Heaven and earths betvivler jeg; i hvert Fald husker jeg ikke det Mind-
 ste af Digtet. Nei! Hvad der har fremkaldt min Ahasverus er, som jeg i Ind-
 ledningen selv angiver det, Kolera-Epidemien 1833 i Forbindelse med Domme-
 dags-Spaadommene i det nye Testament. Hvis jeg dengang har tænkt paa Digte
 og Digtere, maa det have været paa dem, der efter min Mening have behand-
 let Ahasverusmythen urigtigt, ved at fremstille Jerusalem's Skomager paa Van-
 dring, istedetfor at fastholde ham ved Enden af Banen".

Samtidens Dom. Kjøbenhavnsposten, 1864, No. 136: „Angaaende
 „Ahasverus's" Tilbliven giver Digteren i en poetisk Prolog et Slags Oplysning.
 Han opholdt sig paa Fredensborg. Musen hendrog ham til muntre Scener, til
 lyse Skikkelser, til „Skjamt og Latter"; da kom pludselig Efterretning fra Ho-
 vedstaden om Morderangien, som gik igiennem Folket. Nu forsvandt de lyse
 Skikkelser, som han allerede vilde fastholde, og Musen opfordrede ham til at
 skrive en Domsdagsprolog, som Ahasverus, den evige Jøde, skulde give Liv;
 men da hans Historie vilde blive for lang, beslutter Digteren at gribe ham
 ved Naalet, paa den yderste Dag; ved Musens Haand svinger han sig hen —
 hvor — „bag os rulle Tidens tunge Balger og for os ligger Evighedens Ud-
 sigt". — Man seer saaledes at vi kunne beraabe os paa Digteren selv, naar vi
 sige, at dette Digt egentlig ligger udenfor Tidens Grændser: forresten har Forf.
 ogsaa i en anden Henseende sit Standpunkt udenfor Tiden, idet han nemlig
 ikke anerkjender nogen jordisk Udvikling eller Fremgang, ikke seer nogen
 Forandring undtagen fra Usselhed til Usselhed, fra Ondt til Værr. Domme-
 dagens Komme begrundes da derved, at Fordævelsen er steget til det Høje-
 ste, og at Antichristen sidder paa Thronen. Man seer her let Misligheden af
 at holde sig til en saadan Overtøvelse i et Digt, thi det Spørgsmaal paatræ-
 ger sig strax: hvad Betydning har da Tiden havt? og Christendommen? og
 hvorledes kan Ahasverus stole paa en Frelser, en Bibel, en Lære, som ikke
 bedre har kunnet forvandle Livet? Gaaer man nærmere ind paa Ahasverus-

mythen, paatrængte sig ogsaa mange Spørgsmaal: er hans Straf retfærdig? skal han igjennem en Tortur, som er opfunden for ham alene, tvinges til at troe paa Christus? Klart er det, at Ahasverus ikke kan holde sig for Tanken som Individualitet, som Synder, at han ikke kan gøres til Hovedperson i et alvorligt Digt, men at han maa behandles humoristisk. Dette har Forf. følt; hans Digt maa betragtes som en humoristisk Phantasi, og seet i dette Lys finder man sig bedre i Forf.'s gjenneimgaaende Pessimisme. Man maatte kun ønske, at Humoren var bleven bedre holdt som Grundtone helt igjennem, medens Læseren nu underliden efter alvorlige, billre, opbyggelige Betragtninger studser over en pludselig humoristisk Vending, som f. Ex. i Slutningen af Digtet, der er holdt i en alvorligere Tone, og hvor man dog træffer følgende Ytring af Ahasverus:

Choret: Til Dommedag skulle vi møde,

 men hvor er den evige Jøde?

Ahasverus (fra Graven):
 Ja, led ham op! han Pip ei g'ler.
 Her i den lune Seng jeg bl'ier,
 mens I til Dommedag ile".

Fædrelandet, 1854, No. 166: „Det tredje Digt, som er det yngste af de tre i Bogen [3: Tre Digte 1854] indeholdte, er „den sidste Død“. 3: den evige Jødes Død. Efter en lidt ubetydelig Prolog, der ogsaa er overflødig, see vi den gamle Vandringsmand paa en Kirkegaard, grublende over de Jordskjælv og Tegn i Sol og Maane, som alt ere foregaaede og hebude hans Fortøseling. Forskjellige Scener af det fordervede Menneskeliv drage os forbi; Antichristen prøver forgæves at sætte Mod i sine Tilhængere og sig selv. Hans Indvendinger mod Ahasverus slaaes af Marken ved at Basunen lyder, og de Døde rejse sig af Gravene. Først see vi Pilatus, som nu har ligget i Aartusinder og grundet over sit Spørgsmaal til Frelseren: „Hvad er Sandhed?“ og dernæst Marie Segner, som Repræsentant for de rene Aander. Ved Basunens tredje Glæde lægger Ahasverus sig i Graven under Englens Sang, og Menneskene drage i Chor op til Dommen. Skildringen af den yderste Dag er et saa uhyre poetisk Stof, at neppe menneskelige Kræfter kunne magte det. Der kan egentlig kun være Tale om at levere enkelte, løse Scener af dette uhyre Billede, og det er en heldig Tanke af Digteren at benytte den evige Jøde som et Midtpunkt, hvorom disse kunne samles. Imidlertid kunne vi ikke negte, skjønt vi indrømme, at Arbejdet indeholder store Skjønheder som: „De Frommes Sang paa Bjerget“ Side 305 [nærvær. Udgaves Side 175—176] — „Basunens Røst“ Side 357 [nærvær. Udgaves Side 301—02] — og meget Rinkelt i Ahasverus's Mund, at Digteren her har forløst sig, og at hverken den tragiske eller den comiske Muse ret har villet staae barm bi, især da ikke den sidste. „Den yderste Dag“ frembyder de største comiske Motiver, saasandt den klarere end nogetsonhelst Andet saanbarer de verdslige Bestræbelers Tomhed og Intethed; men Digteren, som ogsaa i denne Retning har havt flere ypperlige Tanker, har ikke formaaet at gjenneføre dem tilfredsstillende (saaledes Scenen mellem de to Elskende, Antichristens Optræden o. fl.). En kjælen Elskovsscene kan være noget meget Smukt og Alvorligt, men naar Solen slukkes og Stjernerne falde, bliver den til Tart og Pjas mod Øieblikkets højere Alvor, og de Elskende maae blive comiske. Saaledes er ogsaa Verdensforførelsen, Antichristen, en meget alvorlig Figur, men i det Øieblik, Jorden ryster under ham, bliver han det Tommeste og Magtløseste af All, og hvis Digteren havde formaaet at skildre ham med mere comisk Kraft — thi ogsaa det Ynkkelige maa skildres med Kraft — vilde vi ikke have Noget at indvænde mod hans eiendommelige Opfattelse af denne Figur. Som et Følgebrev af Digteren maae vi ogsaa bebragte